

Posudek disertační práce Mgr. Petry Ježkové *Obležen národem dramatiků.*

Jan Lier kritik a dramaturg Národního divadla

Ve své disertační práci se Mgr. Petra Ježková soustředila na vykreslení portrétu osobnosti českého dramaturga, fejetonisty, prozaika a kritika Jana Liera (1852–1917). Osobnosti, o níž platí to, co sama autorka v parafrázi vyjádřila, totiž že ve své době nebylo nikoho, kdo by ho neznal, ale o několik let později a zejména dnes platí, že není téměř nikoho, kdo by jej znal. Přitom je zjevné, že právě Lierova osobnost a dílo nejen že představuje neopominutelný vklad do dějin české literatury a dramatu přelomu 19. a 20. století, ale co více – nabízí z hlediska historického výzkumu neobvykle produktivní perspektivu, jejímž prostřednictvím lze nahlédnout v neobvyklé perspektivě na základní silokřivky proměn českého umění, kultury a společnosti druhé poloviny 19. století a počátku 20. století.

Metodologicky je práce Petry Ježkové založena jako kulturně historická studie. Jakkoli její titul signalizuje užší tematický záběr, práce směřuje ke komplexnímu uchopení celé Lierovy tvůrčí osobnosti, a to důsledně na pozadí analytického zhodnocení dobových společensko-kulturních vazeb. Práci si autorka rozčlenila do tří výkladových oddílů, z nichž první je věnován Lierově dětství a zrání, jeho počátečnímu způsobu obživy v rámci železniční správy, v advokátní kanceláři a na dalších správních míst. Těžiště výkladu tu je však od počátku položeno zejména na raném střetávání s osobností Nerudovou a zejména Sládkovou, umožňující Lierovi vstup do časopisu *Lumír* a tím také dávající šanci navázat na široce založenou generační diskusi, které autor bezpochyby plně využil. Všimá si tu také jeho zájmů překladatelských, vlastivědných, památkových a dalších. Již v prvním oddílu je tedy velice plasticky zpřítomněna tematická síť, která nejen že poukazuje na různorodost zájmů této osobnosti, zájmů, jež vyjadřují rámeček specificky získávané odborné i lidské zkušenosti

soudobého příslušníka nižších středních vrstev, který nabývá postupně a na základě de facto soukromě získaného vzdělání významného společenského postavení, ale zakládá též podstatný půdorys k samotnému kulturně historickému výkladu. A této perspektivy, která je pluralitní a přitom koncentrovaná, si na práci kolegyně Ježkové cením nejvíce. Jedinečnost tu je totiž vždy důsledně pojednávána na pozadí celé série relevantních vztahů obecnější povahy, čímž je ve výkladu docíleno komplexity, aniž by docházelo k přehlcování údaji a informacemi, čemuž obdobně založené práce mnohdy podléhají. Další kapitola, pojednávající o konkrétních problémech spojených s Lierovou divadelní kritikou, hledáním jejího místa v dobovém interpretačním a kulturním diskurzu, prohlubující jeho významnou roli polemika, stejně jako kapitola pojednávající o Lierově roli dramaturga a lektora Národního divadla, tuto základní perspektivu rozvíjejí a ještě více konkretizují. Důležité jsou zde rovněž přílohy práce, zejména soupis tištěných, původních a překladových Lierových prací.

Dalším nesporným přínosem práce Petry Ježkové, který s výše uvedeným konstatováním přímo souvisí, je způsob práce s archivním materiálem, pramennou literaturou a literaturou předmětu. Autorka jako první z řady badatelů, zabývajících se Lierovou osobností, provedla komplexní archivní průzkum pozůstalosti (z částí uspořádané) a dalších souvisejících archivních položek, uložených na různých místech v republice. Na základě tohoto průzkumu a z hlediska komplexního přístupu k pramenné literatuře nejen že v mnoha ohledech rekonstruovala a na mnoha místech doplnila dosud relativně nejúplnější údaje životopisné a bibliografické povahy, jak je dosud podávalo heslo Stanislavy Mazáčové v *Lexikonu české literatury*. Soustavným průzkumem navíc dokázala odůvodnit např. i chybnou atribuci v určení konkrétní šifry v *Divadelních listech* z 80. let 19. století, jak ji určilo Bibliografické oddělení ÚČL AV. Toto zjištění – jako jeden z mnoha dalších dokladů – samozřejmě uvádím jen jako příklad detailní autorčiny práce, neboť vím, že práce kolegů v bibliografii ÚČL je více než přesná.

Klíčovou vlastností badatelčina přístupu je rovněž důsledná kritika pramenné základy a patřičné sekundární literatury. Lze říci, že nenajdeme v práci příliš pramenných odkazů či reflexí sekundární literatury, které by autorka kriticky nevyhodnotila a nezahrnula do škály svého hodnotícího pohledu. Podstatné rovněž je, že se pokusila tuto kritiku provádět nejen v oblasti teatrologické, ale také literární či kulturně historické, a to na základě zevrubně prostudovaného materiálu a příslušné rozvíjející literatury. I toto je podnětem pro charakter erudované, vědecky přesné, přičemž nikterak stylově „suchopárné“ práce. Právě autorčina snaha mnohdy ironicky, mnohdy s určitou vstřícnou shovívavostí, jindy s humornou nadsázkou glosovat řadu situací a dobových komentářů, činí z práce čtenářsky vstřícný celek.

Oponentské připomínky jsou z výše uvedených důvodů proto jen kusé. Týkají se zejména určitých typů na práci se sekundární literaturou, a to zejména v pasážích, věnovaných Lierovu setkávání s koncepcemi modernistů v 80. a 90. letech, které pro mě coby literárního historika zabývajícího se problémy umělecké moderny představují podnětné pasáže práce. Petra Ježková volí spolehlivý okruh odborné literatury všímající si různorodých hledisek v diskusi o proměnách modernismu. Zároveň je z práce patrné, že se pohybuje na půdě kultivované řadou teoretických, byť v textu přímo nevyužitých konceptů. Přesto bych rád upozornil na diskutované práce, které s problematikou moderny a modernismu 80. a 90. let korespondují, konkrétně na práce Luboše Merhauta či O. M. Urbana věnované problematice symbolistního umění 80. a 90. let, práce Daniela Vojtěcha zhodnocující sebereflexi moderny fin de siècle v prvním desetiletí 20. století, dále na práci Lenky Řezníkové *Moderna a historismus* aj. Ze starších pak ještě připomínám práce Zdeňka Pešata, jež zejména v 80. letech 20. století významně přispěly k prohloubení našeho povědomí o aktivitách českých modernistů, zejména osobností kolem České moderny, které autorka věnuje (v souvislosti s Lierovou příznačnou reakcí) zvýšenou pozornost. Tyto práce neuvádím proto, že by nějak výrazně pozměnily obecně platné rezultáty, na jejichž základě autorka pracuje; jejich význam

vidím v prohloubení interpretačních pohledů na vztah mezi modernisty a představiteli starších generací, který Petra Ježková sleduje jako klíčový. Spíše kompoziční drobností je pak rovněž návrh uvažovat nad přenesením textu de facto výčtové a dokumentační povahy (Odmítnutá dramata zadaná Národnímu divadlu...) do oddílu příloh.

Toto vše jsou jen dílčí připomínky, které nikterak nenarušují celkový kladný dojem, který ve mně práce Petry Ježkové zanechala. Jde o komplexní, odborně erudovaný a čtenářsky vstřícný počín, který podle mého názoru bezpochyby splňuje kritéria kladená na práci disertační. Po provedení jazykové a redakční úpravy je podle mého názoru text hotov ke knižnímu vydání.

Práci Mgr. Petry Ježkové *Obležen národem dramatiků. Jan Lier kritik a dramaturg Národního divadla* proto rád doporučuji k obhajobě.

14. května 2012

DĚKANAT